

Protocol voor leidinggevenden kinder- en jeugdwerk in situaties van rouw en verdriet

Met het oog op kinderen en jongeren met rouw of verdriet

Inleiding

Op verschillende manieren kunnen kinderen en jongeren geconfronteerd worden met rouw en verdriet. Rouw om het overlijden van een familielid (denk aan een (groot)vader of (groot)moeder, broer(tje) of zus(je) etc.), een gemeentelid (de vader of zus van ...), of klasgenoot.

In situaties van rouw en verdriet staat het leven stil voor een kind of jongere (voor ouderen net zo goed, maar we richten ons in dit protocol op de jeugd). In zo'n situatie komt de vraag boven wat er nu van jou als leidinggevende wordt verwacht en waar op moet worden gelet. Vanaf het horen van het eerste bericht, tot de – al dan niet uitgestelde – verwerking van het gebeurde. Dit protocol wil een handvat bieden om je te helpen de juiste stappen te nemen met betrekking tot het proces van zorg en medeleven.

Dit protocol staat niet op zichzelf, maar is in situaties van rouw een hulpmiddel om procesmatig de juiste stappen te nemen. Hoe je inhoudelijk het beste pastorale zorg kan verlenen aan kinderen en jongeren is beschreven in handreikingen en in toerusting die aanvullend aangeboden wordt over dit thema: [Pastoraat aan rouwende jongeren](#) – een handreiking en [Pastoraat aan rouwende kinderen](#) – een handreiking.

stap

1

Eerste reactie

- A. Iedereen is anders, iedere situatie is uniek. Situaties van rouw vragen altijd om zorg op maat. Wanneer een situatie van rouw je ter ore komt, is het van belang om je af te vragen: wat kan ik aan op dit moment? Welke zorg kan ik bieden?
- B. Bid bewust om kracht en wijsheid voor de moeilijke taak waar je onverwacht voor staat.

stap

2

Feiten checken

- A. Als het bericht niet rechtstreeks van de ouders of een ambtsdrager komt, moet eerst gecontroleerd worden of de berichtgeving juist is. Via de sociale media en het mondelinge circuit ontstaat gemakkelijk vervorming of ruis. Daarom moeten de feiten gecontroleerd worden, voordat ze verder worden verteld.
- Wie is er overleden?
 - Wat is er precies gebeurd?
 - Waar is het gebeurd?
 - Hoe is het gebeurd?
- B. In geval van een ziekenhuisopname in kritieke toestand gaat het om de volgende vragen:
- Wie is er ziek of gewond?
 - Wat is er precies gebeurd?
 - Waar is het gebeurd?
 - Hoe is de situatie nu?

- C. Maak zo mogelijk altijd notities van zulke gesprekken, zodat je geen oorzaak van ruis kan zijn en je de juiste informatie verspreidt.

stap

3

'Professioneel' contact

- A. Wanneer je door een ambtsdrager of door familie op de hoogte bent gesteld van een overlijden neem je eerst contact op met de predikant of je wijkouderling.
- Vraag zo nodig advies met betrekking tot het wel of niet doorgaan van club- of verenigingsactiviteiten. Houd rekening met de mogelijkheden binnen of buiten het 'winterseizoen'.
 - Bespreek mogelijkheden waarop als club of vereniging over het verdriet gesproken kan worden.
 - Zeker voor het contact met jongeren kan het goed zijn dat een ambtsdrager bij de eerstvolgende samenkomst aanwezig is. Vraag of hij daar mogelijkheid voor heeft.
 - Spreek vervolcontact af. Op korte termijn voor nadere afstemming van activiteiten. Op lange(re) termijn voor het informeren over hoe het op de club of vereniging gaat met de lege stoel, of met een bepaald kind of een jongere met een lege plek in zijn/haar hart.
 - Overleg met de ambtsdrager wie de pastorale zorg verleent en wie er wellicht al een goede relatie met het kind of de jongere heeft in de gemeente. Mogelijk kunnen leidinggevendenden een ambtsdrager ondersteunen of aanvullen als dit wenselijk is.
- B. Zoek contact met medeleidinggevendenden.
- Stem onderling af wie namens het kinder- en jeugdwerk de contactpersoon wil zijn in deze situatie en de leiding wil nemen.
 - Geef terugkoppeling van wat je als leidinggevende met de predikant of ouderling besproken hebt.
 - Bespreek of, en zo ja hoe, er namens de club of vereniging meegeleefd kan worden met een rouwdragende familie, of in geval van ziekte met een familie die verdriet heeft.
 - Maak een globale opzet voor een speciale samenkomst waarin emoties met elkaar gedeeld kunnen worden. Of: bespreek op welke manier de eerstvolgende reguliere middag of avond er aandacht kan worden besteed aan de lege stoel, of andere ingrijpende gebeurtenis.
- Algemene tip: Maak notities van wat je bespreekt en afspreekt.

stap

4

Persoonlijk contact met kind(eren) of jongere(n)

Bij het persoonlijk verlenen van pastorale zorg kunnen we in plaats van het nemen van een stap, beter spreken over het samen afleggen van een weg. De eerste stap zet je misschien vandaag...

- A. Omgaan met rouw en verdriet is een weg, vaak een heel lange weg die niet in tijd is uit te drukken. Wanneer je als leidinggevende zorg wilt verlenen aan kinderen en jongeren is dit besef van belang. Het gaat niet om eenmalig contact, maar om het samen oplopen in een moeilijke tijd. Op welke manier je vorm kunt geven aan zorg voor [kinderen](#) en [jongeren](#) is verder uitgewerkt in documenten die inhoudelijke toerusting bieden over deze thematiek. Denk daarbij aan onder andere de volgende elementen:
- inzicht in de ontwikkeling van kinderen en jongeren in het algemeen;
 - kennis van rouwen en het rouwproces;
 - uitingsvormen van rouw in verschillende leeftijdscategorieën;
 - gespreksvormen die voor openheid kunnen zorgen;
 - behoeften van rouwende kinderen en jongeren;
 - etc.

B. Voor jou persoonlijk, en eventueel in overleg met medeleidinggeevenden en ambtsdragers, is het goed om over de volgende punten na te denken:

- Wat is het kader van de zorg die je kunt verlenen, zodanig, dat je het over langere periode vol kunt houden (denk aan frequentie, duur en inhoud van het contact en de hoeveelheid personen die zorg nodig hebben)?
- In geval van pastorale zorg voor kinderen, tieners en jongeren, die op een geheel eigen manier met het verwerken van rouw en verdriet omgaan is het ook goed om je af te vragen of je hiervoor de juiste persoon bent. Overleg met elkaar wie van de leidinggeevenden het beste contact had met het kind of de jongere en/of deze taak deze taak wil vervullen. Uiteraard altijd in overleg met ouders.

Verwerking in het contact met kinderen of jongeren

A. Wanneer een kind of een jongere uit de gemeente door een ernstige ziekte, een ongeval of door de dood plotseling afwezig is, grijpt dat diep in op de zondagsschool, de club of de vereniging. Als leidinggevende is het goed om hier aandacht aan te besteden met de aanwezige kinderen of jongeren.

- Plan een overleg met medeleidinggeevenden en eventueel een (jeugd)ambtsdrager.
- Laat je, samen met medeleidinggeevenden, inhoudelijk toerusten over het thema rouw en verdriet bij kinderen of jongeren. Er zijn diverse documenten beschikbaar die je verder kunnen helpen bij deze thematiek.
- Brainstorm over mogelijke momenten, passend bij jullie zondagsschool, club of vereniging, dat er aandacht voor de zorg en verwerking kan zijn. Denk hierbij aan verschillende aspecten die een plek moeten krijgen:
 - Aandacht voor het verhaal, de herinneringen en vragen van kinderen of jongeren, een luistermoment;
 - Aandacht voor de nazorg: waar hebben kinderen of jongeren behoefte aan? Gebruik hiervoor de informatie met inhoudelijke toerusting over rouw en verdriet bij kinderen en jongeren;
 - Aandacht voor Bijbelse troost en bezinning. Wie wil de Heere zijn in tijden van nood? Er zijn veel Bijbelse gegevens die bruikbaar zijn voor een dergelijk programma.
 - Als iemand daadwerkelijk gestorven is, is het goed aandacht te besteden aan de gezamenlijke verwerking, passend bij de leeftijd van de kinderen of jongeren. Mogelijke kunnen herinneringen in een tastbaar voorwerp letterlijk een plek in de ruimte krijgen, bijvoorbeeld in een creatieve fotocollage. Kies een verwerking die geschikt is voor de leeftijd waarin het verdriet ervaren wordt. Gebruik hiervoor de informatie met inhoudelijke toerusting over rouw en verdriet.

B. Gedurende het jaar waarin het kind of de jongere van de zondagsschool, club of vereniging plotseling verdween, zullen regelmatig de herinnering en de bijbehorende emoties boven komen. Het is goed om op bepaalde momenten in het seizoen hier bij stil te staan. Het is een natuurlijke gang van zaken dat op de club of vereniging de speciale aandacht voor de rouw en het verdriet op een gegeven moment afloopt. Houd er echter wel rekening mee dat het gebeurde bij het kind of de jongere veel langer blijft hangen. Persoonlijke aandacht zo nu en dan blijft goed doen.